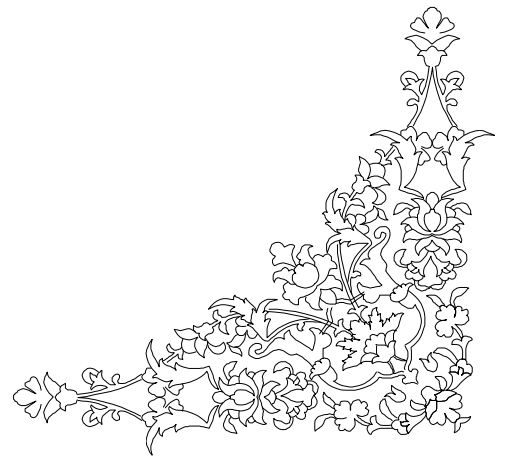

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه سیستان و بلوچستان
تحصیلات تکمیلی

پایان نامه کارشناسی ارشد
رشته اقتصاد
گرایش نظری

عنوان

بررسی عوامل موثر بر تابع تقاضای اندازه دولت در اقتصاد ایران

استاد راهنما :
دکتر احمد اکبری

استاد مشاور :
دکتر نظر دهمرده

تحقیق و نگارش :
مصطفی عساری

(این پایان نامه از حمایت مالی معاونت پژوهشی دانشگاه سیستان و بلوچستان بهره مند شده است)

مهر ماه ۱۳۸۸

بسمه تعالی

این پایان نامه با عنوان عوامل موثر بر تابع تقاضای اندازه دولت در ایران قسمتی از برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد اقتصاد توسط دانشجو **مصطفی عساری** تحت راهنمایی استاد پایان نامه دکتر اکبری تهیه شده است . استفاده از مطالب آن به منظور اهداف آموزشی با ذکر مرجع و اطلاع کتبی به حوزه تحصیلات تکمیلی دانشگاه سیستان و بلوچستان مجاز می باشد .

(نام و امضاء دانشجو)

این پایان نامه ۶ واحد درسی شناخته می شود و در تاریخ ۱۳۸۸/۷/۱۳ توسط هیئت داوران بررسی و درجه بسیار خوب به آن تعلق گرفت .

نام و نام خانوادگی امضا تاریخ

استاد راهنما : دکتر احمد اکبری

استاد مشاور : دکتر نظر دهمرده

داور ۱ : دکتر علیرضا کرباسی

داور ۲ : دکتر مصیب پهلوانی

نماینده تحصیلات تکمیلی : دکتر جواد شهرکی

تعهدنامه اصالت اثر

اینجانب **مصطفی عساری** تایید می‌کنم که مطالب مندرج در این پایانامه حاصل کار پژوهشی اینجانب است و به دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این نوشته از آن استفاده شده است مطابق مقررات ارجاع گردیده است. این پایانامه پیش از این برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است. کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به دانشگاه سیستان و بلوچستان می‌باشد.

نام و نام خانوادگی دانشجو:

امضاء

تقدیم به:

پدري مهربان و مادري فداكار، كه همواره مشوق دوران تحصيلاتم بوده اند.

و

تقدیم به:

كلية دانش پژوهان اعم از اساتيد محترم، دانشجويان و جامعه علمي و دانشگاهي كشور و به همه آنها كه در وراي دانش تجربي اقتصاد به آرمانهاي عدالت جويانه انساني در جهت سر و سامان دادن به وضعيت خيل انسانهاي محروم و بي پناه مي انديشند.

و

تقدیم به:

به همه کسانی که دوستشان دارم

تشکر و قدردانی

با حمد و سپاس خداوند منان که به ما توفیق اندیشیدن عنایت فرمود و با تشکر از تمام افرادی که ما را در راه کسب علم و دانش رهنمون شدند .

در نگارش این پایان نامه از کمک ها و راهنمایی های بی دریغ اساتید محترم :

جناب آقای دکتر **احمد اکبری** به عنوان استاد راهنما که در جهت ارتقای سطح علمی این پایان نامه از هیچ کوششی دریغ ننمودند ،

استاد بزرگوار جناب آقای **دکتر نظر دهمرده** به عنوان استاد مشاور که با پیشنهادات ارزنده و علمی خود بنده را مورد لطف قرار دادند ،

و همچنین از زحمات تمام کسانی که به نحوی، مرا در گردآوری این رساله یاری فرمودند کمال تشکر را دارم .

چکیده

نوع نگرش به نقش دولت و دلایل وجود دولت، در طی قرن گذشته بارها دستخوش تغییر و بازنگری قرار گرفته است. تغییر نگرشها باعث تغییر وظایف و مسئولیت های محول شده به دولت و بنابراین تغییر اندازه و ترکیب مخارج دولت می گردد. در بستر این نگرش ها، عواملی وجود دارد که می تواند تغییر اندازه و رشد دولت را در طی زمان و در میان کشورهای مختلف توضیح دهد. از جمله این عوامل می توان به درآمد سرانه، میزان بازبودن اقتصاد، درجه شهرنشینی، متغیرهای جمعیتی، حقوق سیاسی، قیمت نسبی محصولات بخش عمومی و توزیع درآمد اشاره کرد. همچنین، روابط معنی داری میان تعدد نژادی، زبانی و مذهبی، نهادهای سیاسی (قواعد انتخاباتی و ساختار قانونگذاری) و میزان تمرکز مالی دولت با اندازه دولت به دست آمده است. ما در این تحقیق به عوامل موثر بر تابع تقاضای اندازه دولت در ایران برای دوره (۱۳۸۶-۱۳۵۰) پرداخته و بامتودولوژی ARDL به بررسی روابط بین متغیرهای مستقل و وابسته پرداخته شده است. ضریب متغیرهای درآمد سرانه واقعی، شدت آزادی تجاری، جمعیت بالای ۶۴ سال، اشتغال بخش دولتی، حاکی از اثر مثبت و معنی دار این متغیرها روی تابع تقاضای اندازه دولت می باشد. از طرفی رابطه متغیر نرخ مشارکت زنان روی تقاضای اندازه دولت مثبت، ولی بی معنی می باشد و رابطه متغیر قیمت کالا و خدمات دولتی، منفی و بی معنی می باشد. همچنین در این تحقیق بیشتر بودن کشش درآمدی تقاضا از واحد به عنوان قانون واگنر، و بی کشش بودن قیمت کالاها و خدمات دولتی به عنوان اثر بامول در ایران حمایت نمی شود و رد می شوند. همچنین آزمون ثبات و آزمون ECM روی متغیرهای این تابع صورت گرفته که نتایج این آزمون ها حاکی از آن است که تابع مورد بحث در بلند مدت دارای ثبات ساختاری می باشد و ضریب تعدیل ECM (تعدیل انحراف از تعادل) بین صفر و منفی یک، و معنی دار می باشد. در ایران دولت با کاهش اشتغال بخش دولتی و واگذاری اموری که بخش خصوصی قادر به انجام آنها می باشد می تواند جایگاه دولت در بازار را بهینه کند. برای ورود به بازارهای جهانی، اندازه دولت باید کوچک شود، پس بهتر است دولت برای حداقل کردن تصدی گریهای خود تلاش بیشتری نماید.

کلید واژه :

اندازه دولت- هزینه های دولت- کالای عمومی- تولید ناخالص داخلی - ثبات- تصحیح خطا

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۱	فصل اول: کلیات تحقیق.....
۲	۱-۱- مقدمه.....
۴	۲-۱- تعریف مسئله و بیان سوالات اصلی تحقیق.....
۵	۳-۱- سابقه و ضرورت تحقیق.....
۸	۴-۱- فرضیه ها.....
۸	۵-۱- هدف ها.....
۹	۶-۱- روش انجام تحقیق.....
۹	۷-۱- روش گردآوری اطلاعات.....
۱۰	۸-۱- بازه زمانی و مکانی تحقیق.....
۱۰	۹-۱- سازمان دهی تحقیق.....
۱۰	۱۰-۱- کاربردهای تحقیق.....
۱۱	۱۱-۱- فهرست منابع و مآخذ فصل اول.....
۱۴	فصل دوم بررسی جایگاه دولت در اقتصاد از نظر مکاتب مختلف اقتصادی.....
۱۵	۱-۲- مقدمه.....
۱۸	۲-۲- انواع دولت.....
۱۸	۲-۲-۱- انواع دولت بر حسب رابطه آن با شهروندان.....
۲۰	۲-۲-۲- انواع دولت بر اساس تئوریهای اقتصادی.....
۲۱	۳-۲- ضرورت وجود دولت.....

۲۱ نظریه های شکست بازار.....	۴-۲
۲۶ وظایف دولت.....	۵-۲
۲۸ چرا بخش عمومی بزرگ و بزرگتر می شود.....	۶-۲
۳۲ بررسی جایگاه دولت از نظر مکاتب اقتصادی.....	۷-۲
۳۴ نظریات اندیشمندان قبل از میلاد.....	۱-۷-۲
۳۴ افلاطون.....	۱-۱-۷-۲
۳۵ ارسطو.....	۲-۱-۷-۲
۳۵ جایگاه دولت از نظر سایر مکاتب اقتصادی.....	۲-۷-۲
۳۶ جایگاه دولت و بازار در مکتب کلاسیک: مورد خاص آدام اسمیت.....	۱-۲-۷-۲
۳۸ مکتب اتریش.....	۲-۲-۷-۲
۴۰ مکتب پولی.....	۳-۲-۷-۲
۴۱ مکتب سوداگران.....	۴-۲-۷-۲
۴۲ مکتب فیزیوکراتها.....	۵-۲-۷-۲
۴۲ مکتب نهادی.....	۶-۲-۷-۲
۴۴ مکتب کینزی.....	۷-۲-۷-۲
۴۶ مکتب سوسیالیسم.....	۸-۲-۷-۲
۴۷ مکتب نئولیبرالیسم.....	۹-۲-۷-۲
۴۷ رویکرد نئوکلاسیک.....	۱۰-۲-۷-۲
۵۰ مکتب ساختارگرایان.....	۱۱-۲-۷-۲
۵۱ پیدایش نظریه های اقتصاد بخش عمومی.....	۱۲-۲-۷-۲
۵۲ تئوری عقلایی اندازه دولت(دیدگاه ملترز و ریچارد.....	۱۳-۲-۷-۲
۵۹ مکتب انتخاب عمومی.....	۱۴-۲-۷-۲
۶۵ وظایف اقتصادی دولت از دیدگاه قانون اساسی.....	۱۵-۲-۷-۲

۶۷۱۶-۲-۷-۲-دولت از دیدگاه نظام اقتصادی اسلام.....
۶۸۸-۲-نتیجه.....
۷۰۹-۲-منابع و مآخذ فصل دوم.....
۷۵فصل سوم: مروری بر مطالعات انجام شده.....
۷۶۱-۳- مقدمه.....
۷۶۲-۳- مطالعات انجام شده.....
۷۶۱-۲-۳- بررسی تحقیقات انجام شده در ایران.....
۸۳۲-۲-۳- بررسی تحقیقات انجام شده در سایر کشورها.....
۹۱۳-۳- خلاصه و نتیجه گیری.....
۹۲۴-۳- منابع و مآخذ فصل سوم.....
۹۵فصل چهارم: بررسی اندازه دولت در اقتصاد ایران.....
۹۶۱-۴- مقدمه.....
۹۶۲-۴- جایگاه دولت در اقتصاد ایران.....
۹۷۱-۲-۴- دولت به عنوان پیشران نخست.....
۹۹۲-۲-۴- شکست دولت(دوران پس از جنگ تحمیلی).....
۱۰۱۳-۲-۴- احیای دولت.....
۱۰۲۳-۴- انواع فعالیتهای دولت.....
۱۰۳۱-۳-۴- نقش بودجه ای دولت.....
۱۰۳۲-۳-۴- نقش غیر بودجه ای دولت.....
۱۰۳۳-۳-۴- تصدی های دولت.....
۱۰۴۴-۴- فعالیتهای دولت در سطوح مختلف دولت.....
۱۰۴۱-۴-۴- دولت مرکزی.....
۱۰۵۲-۴-۴- دولت عمومی.....

۱۰۶بخش عمومی.....۳-۴-۴
۱۰۸اندازه دولت در ایران.....۵-۴
۱۰۹اندازه دولت و روند مخارج دولتی در ایران(قبل از انقلاب اسلامی).....۱-۵-۴
۱۰۹دوران قبل از انقلاب مشروطیت.....۱-۱-۵-۴
۱۱۱دوره ۱۳۲۰-۱۳۰۰ هجری شمسی.....۲-۱-۵-۴
۱۱۳دوره ۱۳۵۱-۱۳۲۰ هجری شمسی.....۳-۱-۵-۴
۱۱۵دوره ۱۳۵۷-۱۳۵۲ هجری شمسی.....۴-۱-۵-۴
۱۱۶اندازه و روند مخارج دولتی در ایران(پس از انقلاب اسلامی).....۲-۵-۴
۱۱۶دوره ۱۳۶۷-۱۳۵۸ هجری شمسی.....۱-۲-۵-۴
۱۱۸دوره ۱۳۸۳-۱۳۶۸ هجری شمسی.....۲-۲-۵-۴
۱۱۹هزینه های کل دولت و اندازه دولت.....۶-۴
۱۲۰هزینه های جاری و عمرانی دولت.....۷-۴
۱۲۴روند درآمدهای نفتی و مالیاتی دولت.....۸-۴
۱۲۴درآمدهای نفتی.....۱-۸-۴
۱۲۴درآمدهای مالیاتی دولت.....۲-۸-۴
۱۲۶خلاصه و نتیجه گیری.....۹-۴
۱۲۸منابع و مآخذ چهارم.....۱۰-۴
۱۳۱فصل پنجم: معرفی مدل و روش شناسی پژوهش.....۱۳۱
۱۳۲۱-۵- معرفی مدل.....۱۳۲
۱۳۳۲-۵-آزمون هم انباشتگی ARDL.....۱۳۳
۱۳۶۳-۵-الگوی تصحیح خطا(ECM).....۱۳۶
۱۳۸۴-۵-آزمون مجموع تجمعی(CUSUM)و مجذور تجمعی(CUSUMQ).....۱۳۸
۱۴۰۵-۵-خلاصه و نتیجه گیری.....۱۴۰

۱۴۱۵-۶-منابع و ماخذ فصل پنجم.....
۱۴۲فصل ششم: معرفی متغیرها و تخمین مدل.....
۱۴۳۱-۶-مقدمه.....
۱۴۳۲-۶-معرفی متغیرها.....
۱۴۳۱-۲-۶-متغیر وابسته.....
۱۴۵۱-۱-۲-۶-ملاحظات در مورد سنجش اندازه دولت.....
۱۴۷۲-۲-۶-متغیرهای توضیحی.....
۱۴۷۱-۲-۲-۶-دولت به عنوان عرضه کننده کالای عمومی.....
۱۴۸۲-۲-۲-۶-نقش اثرات بامول در رشد اندازه دولت.....
۱۴۹۳-۲-۲-۶-باز بودن درجه اقتصاد و اندازه دولت.....
۱۵۱۴-۲-۲-۶-گروههای ذینفع و اندازه دولت.....
۱۵۲۵-۲-۲-۶-نقش بروکراسی در بزرگ شدن دولت.....
۱۵۳۶-۲-۲-۶-اندازه دولت و توهم مالی (بودجه ای).....
۱۵۳۳-۶-آزمون قانون واگنر.....
۱۵۶۴-۶-تخمین مدل اول.....
۱۵۶۱-۴-۶-تخمین مدل اول در کوتاه مدت.....
۱۵۷۱-۱-۴-۶-آزمون فروض کلاسیک.....
۱۵۷۲-۱-۴-۶-آزمون ثبات ساختاری.....
۱۵۸۳-۱-۴-۶-آزمون وجود رابطه بلندمدت.....
۱۵۹۱-۳-۱-۴-۶-روش بنرجی، دلادو و مستر.....
۱۶۰۲-۳-۱-۴-۶-روش الگوی تصحیح خطا.....
۱۶۱۲-۴-۶-تخمین بلند مدت مدل اول.....
۱۶۱۱-۲-۴-۶-تحلیل نتایج بلند مدت.....

۱۶۳۵-۶-تخمین مدل دوم.....
۱۶۳۱-۵-۶-تخمین کوتاه مدت مدل دوم.....
۱۶۴۱-۱-۵-۶-تحلیل نتایج کوتاه مدت مدل دوم.....
۱۶۵۲-۱-۵-۶-آزمون فروض کلاسیک مدل دوم.....
۱۶۵۳-۱-۵-۶-آزمون ثبات ساختاری مدل دوم.....
۱۶۶۴-۱-۵-۶-روش الگوی تصحیح خطای مدال دوم(ECM).....
۱۶۷۲-۵-۶-تخمین بلند مدت مدل دوم.....
۱۶۷۱-۲-۵-۶-تحلیل نتایج بلند مدت مدل دوم.....
۱۶۸۶-۶-خلاصه و نتیجه گیری.....
۱۷۰۷-۶-منابع و مآخذ فصل ششم.....
۱۷۱فصل هفتم: نتیجه گیری و پیشنهادات.....
۱۷۲۱-۷-خلاصه و نتیجه گیری.....
۱۷۵۲-۷-پیشنهادات.....
۱۷۶۱-۲-۷-پیشنهادات بر گرفته از تحقیق.....
۱۷۹۲-۲-۷-پیشنهادات غیر مستقیم.....
۱۸۰منابع و مآخذ پایان نامه.....
۱۸۹پیوستها.....
۱۹۰پیوست (الف): آزمون های قانون واگنر.....
۱۹۰۱.جدول آزمون قانون واگنر در کوتاه مدت.....
۱۹۰۲.جدول آزمون آماره های تشخیص آزمون قانون واگنر.....
۱۹۱۳.جدول تخمین آزمون قانون واگنر در بلند مدت.....
۱۹۱۴.جدول آزمون تصحیح خطا آزمون قانون واگنر.....
۱۹۲پیوست(ب): جداول تخمین مدل اول.....

۱۹۲	۱. جدول تخمین مدل اول در کوتاه مدت.....
۱۹۲	۲. جدول آزمون آماره های تشخیص تخمین مدل اول.....
۱۹۳	۳. جدول تخمین مدل اول در بلند مدت.....
۱۹۴	۴. جدول آزمون تصحیح خطا (ECM) مدل اول.....
۱۹۵	پیوست (ج): جداول تخمین مدل دوم.....
۱۹۵	۱. جدول تخمین مدل دوم در کوتاه مدت.....
۱۹۵	۲. جدول آزمون آماره های تشخیص مدل دوم.....
۱۹۶	۳. جدول تخمین مدل دوم در بلند مدت.....
۱۹۷	۴. جدول آزمون تصحیح خطای مدل دوم.....

چکیده انگلیسی
صفحه عنوان به انگلیسی

فهرست جداول

صفحه	عنوان جدول
۱۵۴	جدول (۱-۶): نتایج ضرایب بلند مدت آزمون قانون واگنر.....
۱۵۴	جدول (۲-۶): آزمون ها و آماره های تشخیص آزمون قانون واگنر.....
۱۵۵	جدول (۳-۶): آزمون تصحیح خطای آزمون قانون واگنر.....
۱۵۶	جدول (۴-۶): نتایج ضرایب کوتاه مدت مدل اول.....
۱۵۷	جدول (۵-۶): آزمون ها و آماره های تشخیص مدل اول.....
۱۶۰	جدول (۶-۶): آزمون تصحیح خطای مدل اول.....
۱۶۱	جدول (۷-۶): نتایج ضرایب بلند مدت مدل اول.....
۱۶۴	جدول (۸-۶): نتایج ضرایب کوتاه مدت مدل دوم.....
۱۶۵	جدول (۹-۶): آزمون ها و آماره های تشخیص مدل دوم.....
۱۶۷	جدول (۱۰-۶): آزمون تصحیح خطای مدل دوم.....
۱۶۷	جدول (۱۱-۶): نتایج ضرایب بلند مدت مدل دوم.....

فهرست شکل ها

صفحه	عنوان شکل
۱۲۰	شکل(۴-۱): مخارج کل دولت از سال ۱۳۳۸ تا ۱۳۸۶.....
۱۲۱	شکل(۴-۲): پرداختهای جاری و عمرانی دولت طی سالهای ۱۳۳۸ تا ۱۳۸۶.....
۱۲۲	شکل(۴-۳): اندازه دولت طی سالهای ۱۳۳۸ تا ۱۳۸۶.....

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه

رشد فعالیت و حجم عملیات دولت در مقایسه با نیازهای اقتصادی یکی از موضوعاتی است که باید به آن توجه داشت. اگر دولت بزرگ می شود، این رشد باید با حجم فعالیتها و نیازهای اقتصادی ارتباطی داشته باشد، و گرنه بزرگ شدن دولت برای مردم، دلپذیر نیست. بزرگ شدن دولت موضوعی است که فقط در کشورهای در حال توسعه دیده نمی شود بلکه کشورهای بزرگ صنعتی و حتی کشورهای بزرگ سرمایه داری نیز دچار آن شده اند. امروز، همه پذیرفته اند که در هر جامعه سازمان یافته ای، باید دولتی وجود داشته باشد و این دولت باید وظایفی را بر عهده بگیرد. بنابراین، بودجه به عنوان یک سند اقتصادی، بارزترین نشانه هدفها و برنامه های این دولت است. تناسب بودجه دولت با در نظر گرفتن حجم عملیاتی که در جامعه به دوش دولت نهاده می شود، اندازه مطلوبی به دولت می بخشد که از دیدگاه جامعه مقبول است. به عبارت دیگر، تنها زمانی بودجه و حجم دولت می تواند مطلوب و مقبول باشد که دولت به اندازه ای درآمد که به مردم و جامعه خدمت ارائه می دهد. عواملی وجود دارد که می تواند تغییر اندازه و رشد دولت را در طی زمان و در میان کشورهای مختلف توضیح دهد. از جمله این عوامل می توان به درآمد سرانه، میزان بازبودن اقتصاد، درجه شهرنشینی، متغیرهای جمعیتی، حقوق سیاسی، قیمت نسبی محصولات بخش عمومی و توزیع درآمد اشاره کرد.

هاسلی و بورچردینگ (۱۹۹۷م) تئوری های رشد اندازه دولت را به دو گروه نهادی و غیرنهادی، و از منظری دیگر به تئوری های سیاسی و غیرسیاسی تقسیم بندی نموده اند و از نگاهی دیگر نیز این تئوری ها را، به تئوری های طرف عرضه و طرف تقاضای اندازه دولت تقسیم کردند.

در این مطالعه، عوامل موثر بر تابع تقاضای اندازه دولت، محور اصلی ما است. لازم به یاد آوری است که در این مطالعه عواملی که با تقاضای خود خواستار تغییر دامنه قوانین و مقررات دولت برای انجام امورشان می شود مورد بررسی قرار می گیرد نه تمام عوامل موثر بر اندازه دولت. که در ادامه پایان نامه به تشریح آنها خواهیم پرداخت. شاخص متعارف تعیین کننده اندازه دولت، نسبت مخارج دولت به تولید ناخالص داخلی است. سیاست اقتصادی در کشور ما برای دوره های طولانی بر تعیین قیمت متغیرهای مهم اقتصادی مانند نرخ ارز، قیمت انرژی و قیمت کالاهای اساسی تاکید داشته است. به طور طبیعی در چنین شرایطی ارقام بودجه دولت و نیز تولید ناخالص

داخلی که بر اساس قیمت های رسمی اندازه گیری شده است منعکس کننده واقعیت اقتصادی این متغیرها نیست. به عنوان مثال در دوره جنگ تحمیلی که بیشترین تسلط دولت بر اقتصاد را شاهد بوده ایم، شاخص اندازه دولت کمترین مقدار خود را نشان می دهد.

تحقیق حاضر در هفت فصل تنظیم شده است. در فصل اول به کلیات تحقیق پرداخته شده است که در این فصل به بیان و ضرورت مسئله اشاره شده است و سوالات اصلی این فصل این است که آیا شدت آزادی تجاری و اشتغال بخش دولتی تاثیر مثبت و معنی داری بر تقاضای دولت دارد و آیا قانون واگنر، که اشاره به بیشتر بودن کسب درآمدی از واحد است، دارد با داده های ایران حمایت می شود. در فصل دوم به ادبیات تحقیق و نظریه های مختلف در خصوص حوزه دخالت دولت در اقتصاد می پردازد. در این فصل ابتدا به تعریف دولت، انواع دولت از دیدگاه های مختلف و به ضرورت وجود دولت پرداخته می شود و در ادامه به نظریات مکاتب مختلف اقتصادی در حوزه دخالت دولت پرداخته است. در فصل سوم مروری بر مطالعات انجام شده در مورد عوامل موثر بر اندازه دولت پرداخته می شود. در این فصل ابتدا به مطالعات انجام شده در داخل کشور، و در ادامه مروری بر مطالعات سایر کشورها پرداخته شده است و به طور کلی، این مطالعات به عواملی از قبیل درآمد سرانه واقعی، شدت آزادی تجاری، اشتغال بخش دولتی، گروههای ذی نفع، متغیرهای جمعیتی و متغیرهای سیاسی و ... اشاره می کنند. در فصل چهارم، اشاره ای به اندازه دولت در اقتصاد ایران می پردازیم. در این فصل ابتدا به انواع فعالیتهای دولت اشاره شده است که این فعالیتها راه در سه سطح بودجه ای، غیر بودجه ای، و تصدی های دولت تقسیم می شود. در ادامه به اندازه دولت در قبل از انقلاب و بعد از انقلاب پرداخته، و در نهایت روندی از مخارج، درآمدها، و اندازه دولت از سال ۱۳۳۸ تا ۱۳۸۶ ترسیم شده است. در فصل پنجم، به معرفی مدل و روش شناسی پژوهش پرداخته می شود که در این فصل به مزایا، و همچنین به آزمونهایی که در این متدولوژی مورد آزمون قرار می گیرد اشاره می کند. در فصل ششم به معرفی متغیرها و تخمین مدل می پردازد. ابتدا متغیرهای وابسته و متغیرهای مستقل را معرفی می کنیم و بعد به آزمون قانون واگنر در ایران می پردازیم و در ادامه تابع تقاضای اندازه دولت را تخمین می زنیم که چند متغیر بی معنی می شود، با حذف این متغیرهای بی معنی از مدل به تخمین مدلی دیگر می پردازیم که تمام متغیرها معنی دار می شوند که در این مدل شدت آزادی تجاری، اشتغال بخش دولتی، درآمد سرانه واقعی و جمعیت بالای ۶۴ سال اثر مثبت و معنی داری بر تابع تقاضای اندازه دولت دارند و همچنین متغیرهای مجازی

جنگ تحمیلی و شوک نفتی سال ۱۳۵۲ هم تاثیر مثبت و معنی داری بر تقاضای اندازه دولت دارد. و در نهایت در فصل هفتم یک نتیجه گیری و پیشنهاداتی از تحقیق بیان می شود.

۱-۲ - تعریف مسئله و بیان سوالهای اصلی تحقیق

نوع نگرش به نقش دولت و دلایل وجود دولت، در طی قرن گذشته بارها دستخوش تغییر و بازنگری قرار گرفته است. تغییر نگرشها باعث تغییر وظایف و مسئولیت های محول شده به دولت و بنابراین تغییر اندازه و ترکیب مخارج دولت می گردد. در بستر این نگرش ها، عواملی وجود دارد که می تواند تغییر اندازه و رشد دولت را در طی زمان و در میان کشورهای مختلف توضیح دهد. از جمله این عوامل می توان به درآمد سرانه، میزان بازبودن اقتصاد، درجه شهرنشینی، متغیرهای جمعیتی، حقوق سیاسی، قیمت نسبی محصولات بخش عمومی و توزیع درآمد اشاره کرد. (سوری، ۱۳۸۲) همچنین، روابط معنی داری میان تعدد نژادی، زبانی و مذهبی، نهادهای سیاسی (قواعد انتخاباتی و ساختار قانونگذاری) و میزان تمرکز مالی دولت با اندازه دولت به دست آمده است. (سامتی و دیگران، ۱۳۸۵) اندازه دولت در اقتصاد ایران، طی چند دهه اخیر، متأثر از افزایش قیمت جهانی نفت، انقلاب، جنگ، بازسازی پس از جنگ و رشد قیمت ها دستخوش نوساناتی بوده است. به خصوص، وابستگی منابع مالی دولت به درآمدهای حاصل از صادرات نفت خام در این دوره، تأثیر مستقیمی بر ایجاد ساختار دولتی اقتصاد و گسترش اندازه دولت داشته است. همزمان، نوسانات یا تکان های جهانی قیمت نفت نیز اسباب بی ثباتی اقتصاد و تشدید مداخلات دولت در اقتصاد ایران را فراهم نموده است. حوزه دخالت دولت در اقتصاد چنان گسترده و مهم است که از تولید کالاهای عمومی گرفته (امنیت، آموزش، بهداشت و ...) تا تدوین قوانین (قوانین مالیاتی، قانون تجارت، قوانین حمایت از مصرف کنندگان و ...) را دربر می گیرد. (محنت فر، ۱۳۸۳) و بررسی ابعاد و پیامدهای تمام سیاستگذاری های کلان دولت مجال بیشتری نیاز دارد. مسأله جایگاه دولت و نقش آن در اقتصاد، از زمان پیدایش دانش اقتصاد همواره مورد بحث اقتصاددانان و صاحبان اندیشه در مکاتب گوناگون اقتصادی بوده است. (جعفری صمیمی، ۱۳۷۲) کوچک کردن دولت، بیشتر به معنی محدود کردن وظایف آن می باشد. بنابراین لازم است نقش اجزای دولت مورد بررسی قرار گیرد و با حذف وظائف زائد- در شرایط نوین- حیطه فعالیتها محدود گردد.